

ICMO2 in de OVP

*Eerste Jaarevaluatie
uitvoering ICMO2-adviezen
in het Oostvaardersplassengebied*

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Kader: beheerdoelen, ICMO-II en beleidslijn staatssecretaris Bleker	3
3.	Managementplan.....	5
4.	Implementatie van ICMO-II	6
4.1	Vroegreactief beheer	6
4.2	Populatiecrash	10
4.3	Contraceptie.....	11
4.4	Openstelling Driehoek, Kotterbos en Oostvaardersbos	11
4.5	Openstelling Hollandse Hout	12
4.6	Beschuttingsrichels.....	12
4.7	Oostvaarderswold	13
4.9	Watermanagementplan	13
4.10	Verbeteren 'Governance'	13
4.11	PR-commissie	14
4.11	Tellingen.....	15
5.	Conclusies en aandachtspunten	17
5.1	Met betrekking tot de doelstellingen.....	17
5.2	Met betrekking tot het proces	19
5.3	Overige aandachtspunten	20

Leeswijzer

In paragraaf 1 wordt de aanleiding voor deze eerste Jaarevaluatie van de Beheeradviescommissie voor het Oostvaardersplassengebied beschreven. In paragraaf 2 leest u de door de commissie gehanteerde toetsingskaders, waarbij op pagina 4 wordt geïndiceerd hoe deze samenhangen met de beheerdoelstellingen voor het Oostvaardersplassengebied. Paragraaf 3 beschrijft de rol en de totstandkoming van het Managementplan, waarna in paragraaf 4.1 t/m 4.11 de implementatie van de aanbevelingen van de ICMO-II commissie beschreven wordt. Per subparagraaf vindt u de conclusies over de uitvoering van de betreffende aanbeveling, waarna u in paragrafen 5.1 en 5.1 de conclusies en aanbevelingen van de Beheeradviescommissie leest – zowel met betrekking tot de doelstellingen als met betrekking tot het proces. In paragraaf 5.3 geeft de Beheeradviescommissie een korte vooruitblik en doet zij enkele aanbevelingen op hoofdlijnen voor het komende jaar.

1. Inleiding

Het Oostvaardersplassengebied is een in de provincie Flevoland gelegen Natura-2000 gebied dat van nationaal en internationaal belang is voor verschillende soorten moerasvogels. De beheerfilosofie van het gebied is dat er zoveel mogelijk gebruik gemaakt wordt van natuurlijke processen. In het behalen van de Natura-2000 doelstellingen via zoveel mogelijk natuurlijke processen spelen de grote grazers een belangrijke rol: door hun begrazing wordt het gebied aantrekkelijk voor grauwe ganzen, die op hun beurt – door begrazing van het moerasgebied – het gebied aantrekkelijk maken van de vogelsoorten waar het gebied conform Natura-2000 voor bedoeld is.

In 2005 en in 2010 publiceerden twee opvolgende commissies (*the International Commission on Management of the Oostvaardersplassen* (ICMO) I en II) adviesrapporten naar aanleiding van de maatschappelijke onrust over het welzijn van de grote grazers in het Oostvaardersplassengebied. Op basis van het ICMO-II advies heeft staatssecretaris Bleker van EL&I zijn beleidslijn opgesteld. Als gevolg daarvan werd o.a. de Beheeradviescommissie voor het Oostvaardersplassengebied ingesteld om te adviseren over en toezicht te houden op het beheer in het Oostvaardersplassengebied¹. Dit is de eerste Jaarevaluatie van de Beheeradviescommissie, conform het advies dienaangaande in het ICMO-II rapport.

2. Kader: beheerdoelen, ICMO-II en beleidslijn staatssecretaris Bleker

De hoofddoelstelling van het Oostvaardersplassengebied is het in stand houden en verder laten ontwikkelen van een natuurlijk moerasesysteem met een hoge natuurwaarde als voortplantings- en verblijfgebied van vrij levende moerasvogels en zoogdieren.

In het Managementplan zijn de volgende managementdoelen vastgelegd:

- o Natura 2000 doelen, waar mogelijk door bevordering van natuurlijke processen
- o Minimaliseren potentieel dierenleed grote grazers (vroeg reactief afschotprotocol)
- o Optimaliseren welzijn grote grazers (beschutting, keuzemogelijkheden t.a.v. gedrag bieden)
- o Draagvlak vergroten bij het publiek voor (het beheer van) het gebied (o.a. door middel van communicatie)

ICMO-II heeft zich uingesproken over de voortgang van de implementatie van de adviezen van ICMO-I, over de ecologische aspecten van het beheer, over de dierenwelzijnvraagstukken bij het huidige (2010) beheer en over het toekomstige beheer (na 2010). In de Samenvatting van haar rapport schrijft zij volgende over het toekomstige beheer van het Oostvaardersplassengebied:

"ICMO2 heeft een integraal pakket van aanbevelingen ontwikkeld voor de korte termijn (winter 2010-2011), de middellange termijn (tot het openstellen van het Oostvaarderswold) en de lange termijn (na de openstelling van het Oostvaarderswold). ICMO2 adviseert aanvullende beschutting te bieden door de OVP te verbinden met aangrenzende bospercelen (in het bijzonder het Hollandse Hout en het Oostvaardersbos) en het creëren van 1 km aan beschuttingsrichels in het zandstortgedeelte in de OVP (De Stort); dat gestart wordt met het realiseren van de Oostvaarderswissel, een 120 meter breed pad voor de dieren dat de OVP met het Horsterwold verbindt; dat individuele dieren in slechte conditie 's winters eerder worden gedood; dat plannen worden ontwikkeld voor een proactief populatiebeheer in geval er noodomstandigheden zijn waarbij anders grootschalige verhongering zou optreden; dat niet wordt bijgevoerd; dat onderzoek en modellering met betrekking tot de populatie grote grazers worden uitgebreid; en dat er regelmatige tellingen

¹ Algemeen Overleg Tweede Kamer, 1 december 2010

vanuit de lucht plaatsvinden van alle drie soorten. Verder wordt de noodzaak voor SBB benadrukt om binnen de organisatie effectievere sturingsystemen te ontwikkelen; om een effectieve wetenschappelijke adviescommissie in te stellen voor supervisie van monitoring en om specifieke aanbevelingen te doen voor de mate, de tijdstippen en de selectiviteit van het afschieten of verwijderen van individuele dieren; om een interne PR-commissie op te zetten; en om een platform van belanghebbenden in te stellen om de maatschappelijke betrokkenheid bij het beheer te vergroten."

In haar adviesrapport formuleerde de ICMO-II commissie vervolgens specifieke aanbevelingen die zich als volgt verhouden tot de managementdoelen:

	Natura-2000 doestellingen	Voorkómen onnodig lijden	Verbeteren welzijn	Draagvlak vergroten
Een nieuwe strategie van <i>vroeg</i> reactief beheer van de grote grazers instellen		+		
Een noodplan voor populatiereductie opstellen, naar model van een populatiecrash		+		
Vermijden van contraceptie van de vrouwelijke dieren		+	+	
Creëren van 150 Ha extra beschutting in de winterperiode door tijdelijke openstelling van (gedeelten van) Driehoek, Kotterbos en Oostvaardersbos			+	
Creëren van 500 Ha extra beschutting in de winterperiode door tijdelijke openstelling van een gedeelte van het Hollandse Hout			+	
Creëren van extra beschutting voor paarden en runderen door het maken van 1000m beschuttingsrichels op De Stort			+	
Creëren van ontsluiting naar het Horsterwold in de vorm van een Oostvaarderswissel (later eventueel Oostvaarderswold)		+	+	
Vermijden van bijvoeren		+	+	
Een plan voor watermanagement ontwikkelen, om habitatdiversiteit en vogelbiodiversiteit in de toekomst te bevorderen	+		+	
Verbeteren van het beheer (<i>Governance</i>): <ul style="list-style-type: none"> o Instellen van een wetenschappelijke adviescommissie o Instellen van een stakeholderplatform om lange termijnbetrokkenheid van stakeholders te ontwikkelen o Instellen van een Wetenschappelijke Adviesraad ten behoeve van het coördineren en agenderen van onderzoek in de OVP 	+	+	+	+
Instellen van een interne PR-commissie met verbindingen naar het stakeholderplatform en de wetenschappelijke adviescommissie				+
Review van deze aanbevelingen kort na 1 april 2011 om eventuele aanpassingen aan het beheer d.m.v. afschot door te voeren en om de voortgang t.a.v. het creëren van beschutting te borgen		+	+	+
Professionaliseren en beter institutioneel inbedden van de tellingen van de grote grazers	+	+	+	+
Jaarlijkse review door een onafhankelijke commissie				+
Volledige onafhankelijke review in 2015				

Staatssecretaris Bleker van EL&I heeft de meeste aanbevelingen van ICMO-II overgenomen, met uitzondering van de populatiereductie d.m.v. een populatiecrash, het creëren van extra beschutting door tijdelijke openstelling van het Hollandse Hout in de winterperiode en het creëren van een ontsluiting naar het Horsterwold in de vorm van de Oostvaarderswissel.

In zijn brief van 3 februari 2011 aan de Tweede Kamer ([Kamerstuk 32 563, nr. 10](#)) schrijft staatssecretaris Bleker onder andere:

“De motie Lodders/Ormel ([32 563, nr. 2](#)) verzoekt de regering geen grote grazers en edelherten toe te staan in het Hollandse Hout. Zoals ik eerder aangaf, zal het toelaten van grazers uit de Oostvaardersplassen in een deel van het naastgelegen Hollandse Hout hun welzijn ten goede komen. Bovendien komen er in dat deel weinig wandelaars. Tegelijk hecht ik aan lokaal draagvlak. Hoewel tweederde van de klankbordgroep Hollandse Hout het toelaten van grote grazers in het Hollandse Hout onder voorwaarden bespreekbaar vindt, wil de gemeenteraad van Lelystad geen medewerking laten verlenen aan het toelaten van de grazers. Ik zal daarom nu niet vragen of Staatsbosbeheer stappen wil zetten om het advies van de commissie Gabor op het onderdeel Hollandse Hout uit te voeren. Daarmee geef ik uitvoering aan de motie.”

en

“De motie Ormel/Lodders ([32 563, nr. 7](#)) verzoekt de regering de Oostvaarderswissel niet te realiseren. Ik geef uitvoering aan de motie door op dit moment geen acties te ondernemen ter realisatie van de Oostvaarderswissel.”

De aanbeveling voor de instelling van een Wetenschappelijke Adviescommissie heeft staatssecretaris Bleker omgezet naar het instellen van de Beheeradviescommissie voor het Oostvaardersplangebied. Deze commissie adviseert de staatssecretaris van EL&I gevraagd en Staatsbosbeheer gevraagd en ongevraagd over het beheer van het Oostvaardersplangebied. Staatsbosbeheer heeft een convenant met het Ministerie van EL&I getekend waarin zij verklaart de adviezen van de Beheeradviescommissie als bindend te beschouwen. De aanbevelingen van ICMO-II en de wijzigingen daarop zoals bepaald door het beleid van staatssecretaris Bleker van EL&I vormen het kader voor de werkzaamheden van Staatsbosbeheer en van de Beheeradviescommissie voor het Oostvaardersplangebied.

3. Managementplan

Het beleid binnen de nieuwe kaders is uitgewerkt in het *Managementplan Oostvaardersplangebied 2011-2015*. De richtlijnen en protocollen voor het dagelijkse beheer zijn als bijlagen bij het Managementplan gevoegd. De bijlagen zijn zgn. levende documenten: op basis van de bevindingen in de praktijk zullen deze in de loop der tijd worden aangepast.

Het Managementplan is tot stand gekomen op uitdrukkelijk verzoek van de Beheeradviescommissie. Na een intensieve meerdaagse vergadersessie van Staatsbosbeheer en de Beheeradviescommissie medio februari 2011 heeft de Beheeradviescommissie eind maart een *Handreiking Managementplan* als advies aan Staatsbosbeheer doen toekomen. Staatsbosbeheer heeft deze Handreiking omgezet naar haar *Managementplan Oostvaardersplangebied 2011-2015* welke medio april ter beoordeling aan de Beheeradviescommissie werd voorgelegd

4. Implementatie van ICMO-II

In de volgende paragrafen geeft de Beheeradviescommissie aan in welke mate en op welke wijze de aanbevelingen uit het ICMO-II rapport zijn geïmplementeerd. Daarbij heeft de Beheeradviescommissie zich gebaseerd op de door Staatsbosbeheer gerapporteerde gegevens.

Nog niet alle monitoring is zodanig geïmplementeerd dat daaruit op dit moment gegevens konden worden opgeleverd. Dat betreft onder andere de nadere analyse over de oorzaken van het niet halen van het vereiste afschotpercentage in het vroegreactieve beheer en over het bijzondere verloop van het afschot in de winter van 2011/12, de gegevens over kwaliteit van de voor de grote grazers beschikbare beschutting, de gegevens over de effecten van de begrazing op de aangetakte bosgebieden, een nadere analyse over de relatie tussen het aantakken van de bosgebieden en de effecten op het welzijn van de grote grazers, gegevens over het succes van de aanplant van de schuilrichels en een nadere analyse van het effect van de schuilrichels op het welzijn van de grote grazers. Op deze punten kunnen dan ook slechts beperkte conclusies getrokken worden in deze evaluatie.

4.1 Vroegreactief beheer

ICMO-II adviseerde een nieuwe methode voor vroegreactief beheer in te stellen. De essentiële beleidswijziging is dat grote grazers eerder dan voorheen gedood worden. Volgens het oude beheer werden de dieren gedood net voordat ze spontaan zouden overlijden. Volgens het nieuwe beheer worden de dieren gedood wanneer het aannemelijk is dat ze een aankomende periode van schaarste niet zullen overleven. Er wordt dus eerder in de tijd een inschatting gemaakt van de overlevingskans van een dier, op basis van de dierscore (lichaamsconditie en gedrag; weergegeven op een schaal van 1 t/m 5) en omgevingsscore (omstandigheden en verwachtingen van weer, voedselaanbod en beschutting; weergegeven op een schaal van 1 t/m 8). De periode van honger tot de dood er op volgt wordt daarmee aanzienlijk verkort. Daardoor wordt onnodig lijden voorkomen.

De omgevingsscore is niet alleen op het moment van afschot belang, deze score is ook van wezenlijk belang om te kunnen anticiperen op andere relaties. Uit de monitoring kan bijvoorbeeld blijken dat de schade aan bomen in de bosgebieden te groot wordt. Dit kan dan een factor zijn die meegewogen dient te worden voor bijvoorbeeld afschot tijdens de zomer.

Het eerste protocol voor vroegreactief beheer is tot stand gekomen met medewerking van enkele leden van de voormalige ICMO-II commissie. Op 10 januari 2011 is het door de Beheeradviescommissie geaccordeerd. Op basis van de door Staatsbosbeheer gerapporteerde gegevens bleek dat de omgevingsscores in de winter van 2010/11 niet structureel gemonitord zijn. Op 27 september heeft Staatsbosbeheer het Monitoringsplan (bijlage 4 bij het Managementplan) ter beoordeling voorgelegd. De Beheeradviescommissie heeft het geaccordeerd, waarmee de monitoringsprotocollen voor de winterperiode van 2011/12 op tijd op orde gebracht werden.

De Beheeradviescommissie spreekt haar waardering uit voor het feit dat Staatsbosbeheer extra menskracht vanuit andere regio's heeft gemobiliseerd om het beheer in de winter conform het Managementplan vorm te geven. Ook is er veel waardering voor de inzet van deze boswachters, die in de winterperiode alle dagen van de week intensief met het beheer bezig waren. De Beheeradviescommissie realiseert zich dat Staatsbosbeheer deze vorm van beheer als een grote inspanning beschouwt. Na de winter van 2010/11 is het protocol besproken en de uitvoering aangescherpt. Het protocol wordt door de beheerders als behulpzaam ervaren bij het

duidelijk, eenduidig en consequent uit voeren van het beheer. Staatsbosbeheer geeft aan dat het protocol helpt om de workflow efficiënt en effectief te organiseren.

Eén van de criteria om het succes van het nieuwe afschotprotocol vast te kunnen stellen is de percentage van afgeschoten versus dood gevonden dieren. ICMO-II heeft aangegeven dat meer dan 90% van de totale sterfte door afschot moet plaatsvinden.

Daarbij moet aangetekend worden dat het gerealiseerde afschotpercentage waarschijnlijk een overschatting is, omdat het totaal aantal dode dieren niet gevalideerd kon worden op de wijze waarop ICMO-II dat heeft geadviseerd². Vooralnog bleek het vroegreactieve beheer al vrij kort na implementatie zeer succesvol te zijn. Dit heeft in belangrijke mate bijgedragen aan een betere acceptatie van het beheer door de stakeholdergroepen.

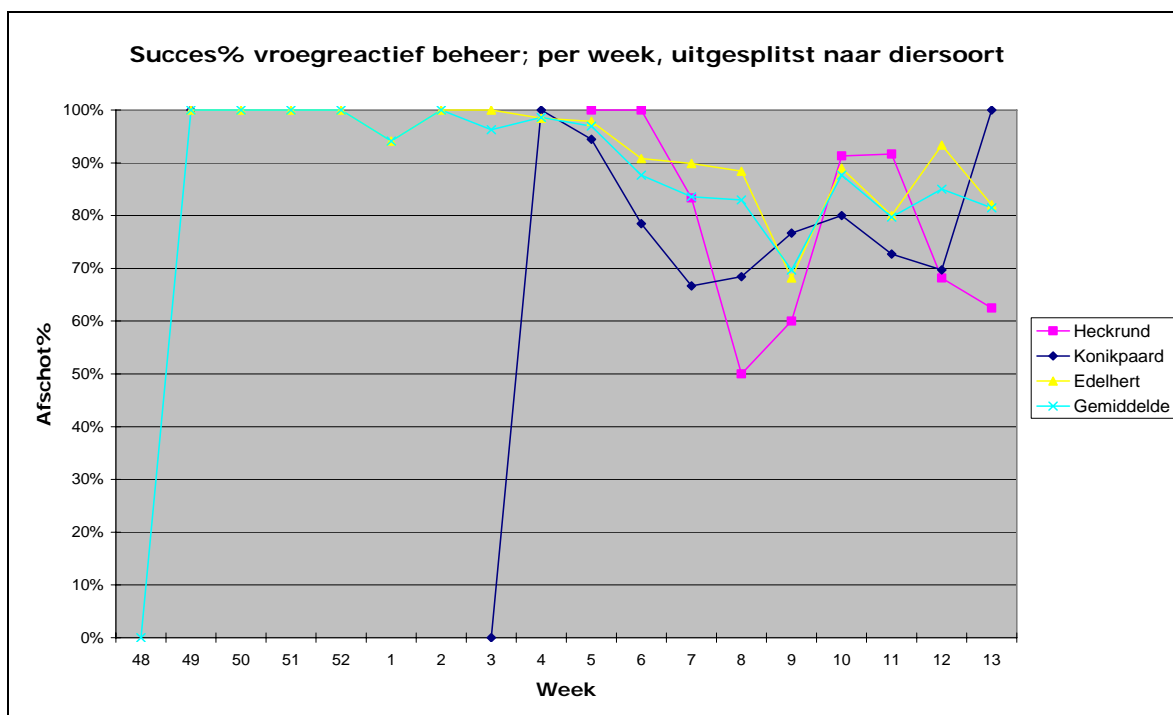
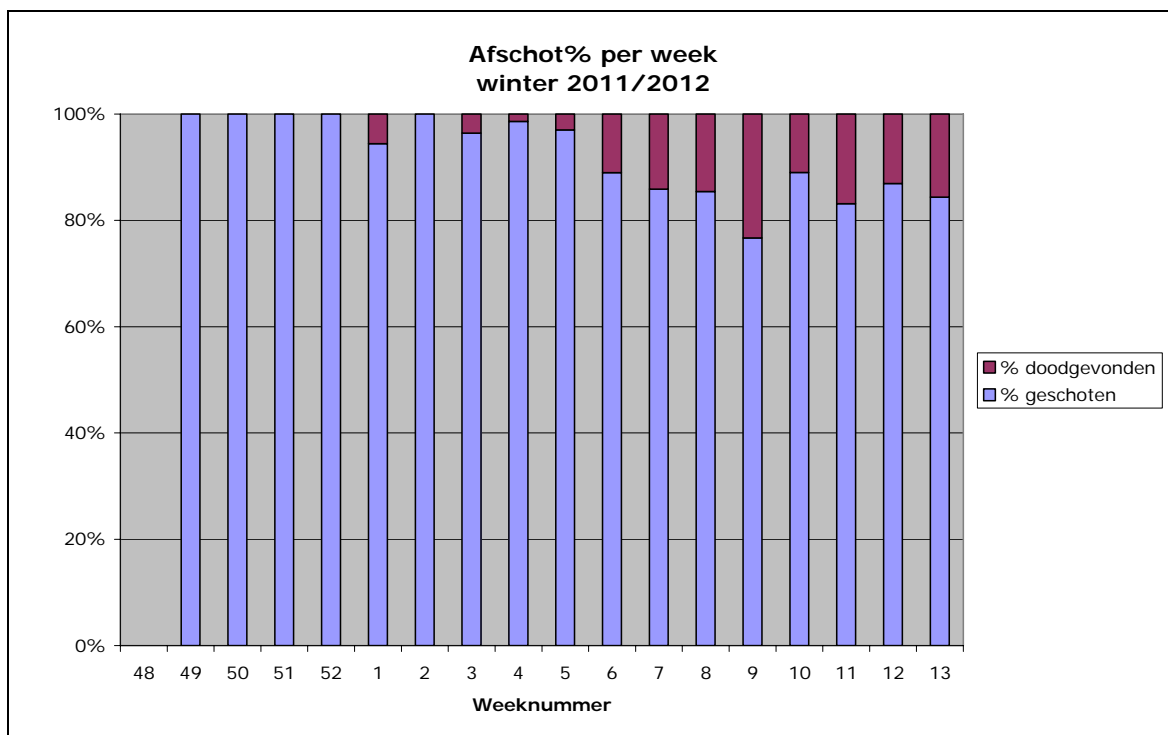
De winter van 2010/11 was in het begin (december) vrij koud, terwijl de januari en de eerste helft van februari zeer zacht waren voor de tijd van het jaar. Door dit verloop (koud op het moment dat de vetreserves van de dieren nog volop aanwezig waren) was de wintersterfte van de populatie grote grazers relatief laag. Het afschotpercentage lag boven de 90%.

De winter van 2011/12 was in het begin zacht, zonnig en vrij nat. Pas eind januari viel alsnog de winter abrupt in, waarbij voor het eerst in vijftien jaar in De Bilt een koudegolf opgetekend werd. Begin februari ontstond op veel plaatsen een sneeuwdek van drie tot ruim tien centimeter. In tegenstelling tot de vorige winter trad de grootste belasting voor de grote grazers dus op toen de vetreserves al voor een groot deel verbruikt waren. Dit heeft alsnog tot een relatief hoge en late wintersterfte geleid. De door ICMO-II aangegeven ondergrens voor het afschotsucces werd in deze late fase van de winterperiode van 2011/12 niet gehaald. Gemiddeld over de hele winterperiode was alsnog 87% van de sterfte toe te schrijven aan afschot.

Gemiddeld is over de hele winterperiode 2011/2012 bij de Edelherten 90%, van de Konikpaarden 77% en van de Heckrunderen 76% van de sterfte toe te schrijven aan het afschot (zie eerste grafiek op volgende pagina). Een verdere uitsplitsing laat zien dat gedurende de winter van 2011/2012 het afschotpercentage bij de Konikpaarden en Heckrunderen in sommige weken ver onder het streefpercentage zakt (zie tweede grafiek op volgende pagina).

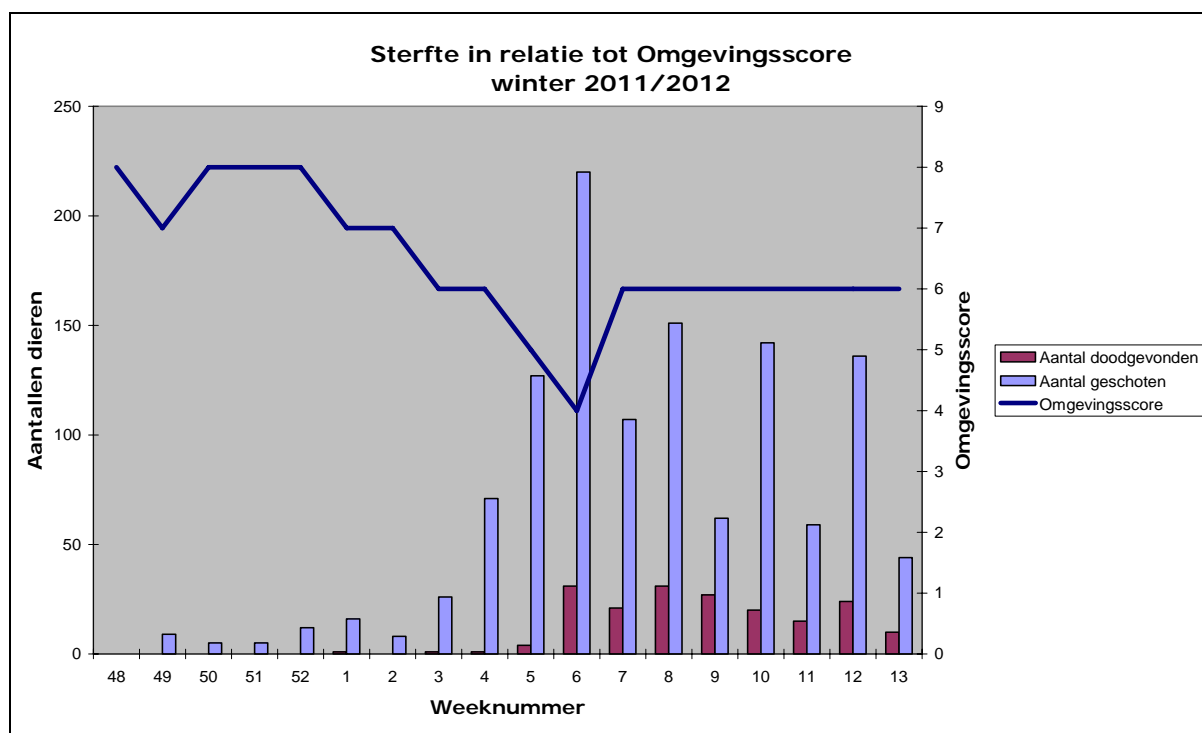
Een verder uitsplitsing van de categorie doodgevonden Konikpaarden laat zien dat 1/3 is 'verongelukt': doordat ze door het ijs zijn gezakt (28%) of ten gevolgen van geboorteproblemen (6%). Een bijzondere categorie is de groep dieren die zijn gekenmerkt als doodgevonden 'in sloot/poel/water'. Daaronder valt 31% van de doodgevonden runderen, 23% van de doodgevonden paarden en 11% van de doodgevonden edelherten. De boswachters geven aan dat dit o.a. zwakke dieren betreft die bij het oversteken van of bij het zoeken naar voedsel in poelen en slootjes verdrinken. Het is niet duidelijk of deze dieren gerekend moeten worden als 'verongelukt' of als 'natuurlijke sterfte door verzwakking'.

² Afschot% = aantallen geschoten / totaal aantal dode dieren. Daarbij is het totaal aantal dode dieren het aantal geschoten + het aantal doodgevonden + het aantal dood-nietgevonden. Deze laatste categorie ontbreekt nu, omdat zij alleen kan worden vastgesteld op basis van precieze tellingen – welke niet hebben plaatsgevonden. Bron: ICMO2.

In de praktijk werden de omgevingsscores in de winter van 2011/12 eenmaal per week, op een vaste dag (maandag) vastgesteld, zo blijkt achteraf. Op zich vormt het wekelijks, formeel vaststellen van de omgevingsscore geen probleem. Er dient uiteraard echter in de praktijk wel rekening te worden gehouden met snel veranderende omgevingscondities. Dit blijkt mogelijk niet voldoende te zijn gebeurd, waardoor verslechterende weerssituaties in de loop van een week vertraagd zijn meegenomen in het vroegreactieve beheer.

Staatsbosbeheer heeft nog geen verklaring gegeven voor de oorzaken van de oplopende aantallen doodgevonden dieren in maart en april 2012. Opmerkelijk is tevens het 'zaagtandverloop' van het afschot in week 6 t/m 13 (zie onderstaande grafiek). Staatsbosbeheer heeft daar nog geen verklaring voor gerapporteerd.

Bij de edelherten en de Konikpaarden vond de sterfte vooral plaats onder de jonge dieren: respectievelijk 78% en 74% van het totaal aantal dode herten en paarden was jonger dan één jaar. De verklaring daar voor is dat deze jonge dieren de opgenomen energie omzetten in groei en niet in het opbouwen van vetreserves.

De monitoring van de dierconditie van de gehele populatie geeft goed inzicht in de conditie van de soorten en verschillen tussen sexe en leeftijdsklassen. Zoals verwacht daalde de conditie in de loop van de winter. Duidelijk is dat de conditie van de jonge dieren het laagst was. De indruk is dat met deze maandelijkse monitoring inzicht in de ontwikkeling van de dierconditie van de populatie wordt verkregen. Voor het toepassen van het vroeg reactief beheer is de dagelijkse individuele monitoring echter noodzakelijk.

Over de maanden november tot en met maart zijn de volgende waarnemingen op populatieniveau gedaan (H = Heckrund, K = Konikpaard, E = Edelhert; Schaal 1-9, waarbij 1 = slechte en 9 = prima lichaamsconditie):

	<1jr	1jrV	1jrM	>1jrV	>1jrM
November 2011					
H	7	8*	-	7	8*
K	7	8	8	8	8
E	6	7	7	8	7

	<1jr	1jrV	1jrM	>1jrV	>1jrM
December 2011					
H	7	8	8	8	8
K	8	8	8	8	8
E	7	8	8	8	8

	<1jr	1jrV	1jrM	>1jrV	>1jrM
Januari 2012					
H	7	8	7	8	8
K	7	8	8	8	8
E	7	7	8	8	8

	<1jr	1jrV	1jrM	>1jrV	>1jrM
Februari 2012					
H	6	7	7	7	7,5*
K	6,5	7	7	8	8
E	5	7	7	7	7

	<1jr	1jrV	1jrM	>1jrV	>1jrM
Maart 2012					
H	6	6	6	6	6*
K	6	6	7	7	7
E	5,5	6	6	6	6

* te kleine steekproef

Ondanks het feit dat er een aantal factoren bij kunnen dragen aan het lagere afschotsucces, wil de Beheeradviescommissie met nadruk erop wijzen dat een succesvolle uitvoering van het afschotbeleid, ook en vooral in perioden van een hoog sterftepercentage, een zeer hoge prioriteit heeft. Het is dus van groot belang de oorzaak voor het te lage succespercentage te achterhalen en dat op basis daarvan maatregelen worden genomen om dit te lage percentage te voorkomen.

Conclusie: het ICMO2-advies om een vroegreactief beheer van de grote grazers in te voeren werd voorspoedig en succesvol opgevolgd. Het werkprotocol is goed geïmplementeerd en het succes van de maatregel goed zichtbaar. Het management dient echter ervoor te zorgen dat het protocol onder alle weersomstandigheden strikt toegepast wordt en kan worden.

4.2 Populatiecrash

Staatssecretaris Bleker van EL&I heeft aangegeven dat een populatiecrash te allen tijde voorkomen moet worden. Een plan van die strekking is daarom niet opgenomen in het Managementplan.

4.3 Contraceptie

Conform het advies van ICMO-II is er niet ingezet op contraceptie van de vrouwelijke grote grazers. Medio 2011 is deze beleidslijn in overleg van de BAC met enkele deskundigen van de faculteit Diergeneeskunde van de Universiteit Utrecht nogmaals bekrachtigd.

4.4 Openstelling Driehoek, Kotterbos en Oostvaardersbos

Het openen van extra bosgebieden in de winterperiode biedt de grote grazers extra schuilmogelijkheden. Daarmee draagt het bij aan het verbeteren van het welzijn van de grote grazers.

Staatsbosbeheer heeft op 2 september 2011 het Beschuttingsplan ter beoordeling aan de Beheeradviescommissie voorgelegd. De commissie heeft het op 27 september – met enkele aanvullende adviezen – geaccordeerd. Het beschuttingsplan beschrijft de wijze waarop beschutting voor de grote grazers gecreëerd, verduurzaamd en gemonitord wordt. Ook beschrijft het de monitoring van het gebruik van de beschutting door de grote grazers.

De Driehoek, het Kotterbos en het Oostvaardersbos zijn op 15 januari 2012 opengesteld voor alle grote grazers. Op 16 april is de toegankelijkheid van deze bosgebieden weer naar de oorspronkelijke situatie (Kotterbos niet toegankelijk, Oostvaardersbos en Driehoek alleen voor herten toegankelijk) hersteld. Gedurende de openstelling hebben in de Driehoek uitsluitend begeleide excursies plaatsgevonden. Bovendien zijn de voor publiek toegankelijke bosgebieden in de ochtenduren afgesloten om het vroegreactieve beheer veilig te kunnen uitvoeren.

Uit de 'monitoring van het terreingebruik door de grote grazers' blijkt dat in de winter van 2011/2012 de herten, runderen en paarden vanaf de openstelling gebruik maakten van de Driehoek. In het Kotterbos en het Oostvaardersbos viel de piek in het aantal waargenomen dieren in de periode half januari t/m eind februari 2012. De Driehoek lijkt de hele openstellingperiode door gelijkmatiger benut te zijn.

Staatsbosbeheer monitort de mogelijke schade veroorzaakt door de grote grazers, de regeneratie van de bosgebieden en (daarmee) de invloed van de grote grazers op de bosgebieden door middel van twee jaarlijkse inventarisaties. Deze vinden respectievelijk plaats in juni/juli en in april/mei. Informatie over acute schade doordat een bosgebied wordt 'overlopen' (één van de scenario's uit het Calamiteitenplan – onderdeel van het Managementplan) moet uit de wekelijkse 'monitoring van het terreingebruik door de grote grazers' komen. Tot nu toe zijn nog geen monitoringsgegevens over de *impact* van de grote grazers op de bosgebieden voorgelegd aan de Beheeradviescommissie. Naar verwachting komen deze in de tweede helft van 2012 beschikbaar.

Conclusie: er wordt op een verschillende wijze gebruik gemaakt van de opengestelde bosgebieden. In hoeverre de door de openstelling verbeterde omgevingsconditie van invloed is op de dierconditie onder slechte weeromstandigheden zal uit de verdere monitoring moeten blijken. Dit geldt ook voor de mogelijke schade aan de bosgebieden door de grote grazers. Deze gegevens zijn nu nog niet voorhanden.

4.5 Openstelling Hollandse Hout

Voor het Hollandse Hout geldt evenzeer als voor de Driehoek, het Kotterbos en het Oostvaardersbos, dat openen van dit extra bosgebied in de winterperiode de grote grazers extra schuilmogelijkheden biedt, waarmee het bijdraagt aan het verbeteren van het welzijn van de grote grazers.

Staatssecretaris Bleker van EL&I heeft aangegeven deze optie als noodscenario achter de hand te willen houden. Tijdens debatten in de Tweede Kamer is er een motie tegen het openstellen van het Hollandse Hout aangenomen. Openstelling van het Hollandse Hout vergt toestemming van de gemeente Lelystad voor het plaatsen van wildkerende rasters. Dit geldt ook voor de voorbereidingen voor een eventuele noodopenstelling van het Hollandse Hout. De gemeenteraad heeft besloten geen toestemming te verlenen. Deze ICMO-II aanbeveling is daarmee *de facto* nu niet uitgevoerd. Duidelijkheid over een mogelijk gebruik van Hollandse Hout is gewenst.

De consequentie van het ontbreken van 500 Ha extra beschutting is dat er in barre periodes een lagere omgevingscore is (in vergelijking met een omgeving waar het Hollandse Hout wél beschikbaar zou zijn). Dat leidt in de toepassing van het protocol voor vroegreactief beheer tot het afschot van meer dieren, omdat er voor de grote grazers minder beschuttingsmogelijkheden zijn, waardoor deze dieren meer van hun energiereserves moeten aanspreken waardoor zij sneller in lichaamsconditie verslechteren. Ook dat vertaalt zich in hogere afschotcijfers.

Conclusie: het Hollandse Hout is nu niet opengesteld. Meer duidelijkheid is nodig.

4.6 Beschuttingsrichels

Meteen na het verschijnen van het ICMO-II rapport heeft Staatsbosbeheer 1200 meter schuilrichels in het Oostvaardersplassengebied gecreëerd. Direct na de winter van 2010/11 heeft men op deze richels doornige struiken zoals meidoorn aangeplant. Het doel van deze aanplant is het creëren van aanvullende beschutting binnen het gebied zelf. Om de aanplant te beschermen heeft Staatsbosbeheer dood hout rondom de aarden wallen opgestapeld. Deze maatregel wordt gecontinueerd met bomen van buiten de Oostvaardersplassen om de nodige bescherming te bieden. Uit veldwaarnemingen blijkt dat de aanplant behoorlijk is aangevreten. Ingeplande monitoring moet aantonen in hoeverre deze aanslaat en daadwerkelijk aanvullende beschutting voor de grote grazers biedt.

Uit de monitoring van het gebruik van de beschutting in de winterperiode 2011/12 blijkt dat de voor de runderen en paarden gecreëerde schuilrichels eigenlijk alleen sporadisch door edelherten gebruikt worden: rond week 49 vijf tot vijftien stuks en in week 1 t/m 6 toen tot vijftig stuks met een uitschieter naar tachtig in week 3. De omgevingscore in week 49 was 7 (t.o.v. 8 in de week ervoor en erna); de omgevingscore in week 1 t/m 6 verliep van 7 in week 1 naar 4 in week 6. Er is geen correlatie gevonden tussen windrichting, winddracht en/of *windchillfactor* m.b.t. het gebruik van de schuilrichels.

De Beheeradviescommissie heeft op 7 april 2011 aan Staatsbosbeheer geadviseerd om extra beschutting in de vorm van *exclosures* langs de randen van het Oostvaardersplassengebied te creëren. Dit advies is afkomstig uit het ICMO-I rapport. Vanwege het feit dat tijdelijke openstelling van het Hollandse Hout voorsnog niet aan de orde leek besloot de Beheeradviescommissie dit advies in zijn aanbevelingen voor het Managementplan op te nemen. Staatsbosbeheer heeft deze mogelijkheid voor het creëren van extra beschutting als 'optioneel' in het uiteindelijke Managementplan Oostvaardersplassen 2011-2015 opgenomen. Afhankelijk van de resultaten van de monitoring van het terreingebruik zal deze maatregel in 2014 alsnog worden ingevoerd. Staatsbosbeheer heeft toegezegd om

uiterlijk 1 september 2012 met een voorstel hiervoor te komen. In dat voorstel zou een koppeling gemaakt kunnen worden met de in het kader van het Beheerplan Natura-2000 voorgestelde maatregel voor het graven van poelen ten behoeve van de lepelaars. Bovendien zouden ook doelen op landschappelijk en recreatief gebied gekoppeld kunnen worden.

Conclusie: er is 1200 m schuilrichel aangelegd en er zijn aanvullende maatregelen genomen. Een adequate monitoring zal moeten uitwijzen of beplanting blijvend aanslaat, of deze vorm van aanvullende beschutting door de grote grazers gebruikt wordt en of het nodig is om op andere vormen van aanvullende beschutting in te zetten.

4.7 Oostvaarderswold

Staatssecretaris Bleker van EL&I heeft aangegeven deze aanbeveling vooralsnog niet uit te willen voeren. Tijdens debatten in de Tweede Kamer is er een motie tegen het openstellen van de Oostvaarderswissel/Oostvaarderswold aangenomen. Deze ICMO-II aanbeveling is *de facto* (nog) niet uitgevoerd. De discussie over dit gebied is echter nog niet definitief afgerond en er dient op dit punt op korte termijn duidelijkheid te komen.

Conclusie: de situatie rond de Oostvaarderswissel is nog onduidelijk.

4.8 Niet bijvoeren

Conform het advies van ICMO-II zijn de grote grazers in de winterperiode niet bijgevoerd.

4.9 Watermanagementplan

Dit advies van ICMO-II heeft vooral betrekking op het verbeteren van de biodiversiteit in de Oostvaardersplassen in het algemeen en van de vogelsoorten in het bijzonder. Staatsbosbeheer heeft een Themagroep Watermanagement in het leven geroepen. Deze themagroep heeft een advies aan Staatsbosbeheer uitgebracht. In het kader van het Beheerplan Natura-2000 zal de keuze voor een bepaald watermanagement gemaakt worden. Staatsbosbeheer zal het uiteindelijke plan naar verwachting medio 2012 aan de Beheeradviescommissie voorleggen. De Beheeradviescommissie zal dit plan beoordelen in het licht van de aanbevelingen van ICMO2, met bijzondere aandacht voor de impact op het welzijn van de grote grazers.

Conclusie: de aanpak voor de verbetering van het watermanagement is ter hand genomen.

4.10 Verbeteren 'Governance'

Staatssecretaris Bleker van EL&I heeft de aanbeveling voor de instelling van een Wetenschappelijke Adviescommissie omgezet naar het instellen van de Beheeradviescommissie voor het Oostvaardersplassengebied. Deze commissie adviseert Staatsbosbeheer gevraagd en ongevraagd over en houdt toezicht op het beheer van het Oostvaardersplassengebied. Staatsbosbeheer heeft een convenant met het Ministerie van EL&I getekend waarin zij verklaart de adviezen van de Beheeradviescommissie als bindend te beschouwen.

Staatsbosbeheer heeft in overleg met de Beheeradviescommissie enkele aanvullende commissies ingesteld. Om specifieke delen van het Managementplan verder uit te

werken kunnen zgn. Themacommissies in het leven worden geroepen. Een voorbeeld daarvan is de Themacommissie Watermanagement die een advies aan Staatsbosbeheer heeft uitgebracht over de toekomstige mogelijkheden voor het watermanagement. Er is een driekoppige Veterinaire Klankbordgroep die Staatsbosbeheer voorziet van specifieke veterinairetechnische kennis. Ten behoeve van het ontsluiten van het Oostvaardersplassengebied voor onderzoek en het coördineren van wetenschappelijk onderzoek dat in het gebied plaatsvindt, is een Wetenschappelijke Klankbordgroep ingesteld. Wanneer de adviezen van deze commissies aanleiding geven voor een wijziging in het beheer van het Oostvaardersplassengebied, dan legt Staatsbosbeheer een voorstel daartoe ter beoordeling voor aan de Beheeradviescommissie.

Staatsbosbeheer heeft tevens een Stakeholderplatform ingesteld om vroegtijdig en in een open sfeer met stakeholdergroepen te kunnen overleggen. Dit Stakeholderoverleg wordt door betrokkenen als nuttig en constructief ervaren. De secretaris van de Beheeradviescommissie is regelmatig als toehoorder bij het stakeholderoverleg aanwezig. Aan het Stakeholderoverleg nemen de volgende organisaties deel: de Stichting Welzijn Grote Grazers, Vereniging Het Edelhert, De Dierenbescherming, De Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde en De Vogel- en Natuurwacht Zuid-Flevoland. De Beheeradviescommissie heeft Staatsbosbeheer geadviseerd het Stakeholderoverleg uit te breiden met vertegenwoordigers van de agrarische sector en vertegenwoordigers van omwonenden (bijvoorbeeld de Klankbordgroep Hollandse Hout).

Conclusie: in het verbeteren van de Governance zijn belangrijke stappen gezet.

4.11 PR-commissie

ICMO-II adviseerde om een intern PR-comité bij Staatsbosbeheer in te stellen om er voor te zorgen dat er open gecommuniceerd wordt over de doelstellingen, ontwikkelingen en ethische overwegingen ten aanzien van het beheer van de grote grazers in het Oostvaardersplassengebied, zodat het begrip daarvoor en de acceptatie daarvan in de maatschappij vergroot wordt. ICMO-II formuleerde een vijftal speerpunten voor de interne PR-commissie en adviseerde dat de PR-commissie verantwoording zou moeten afleggen aan de Wetenschappelijke Adviesraad.

In de praktijk zijn de ontwikkelingen regelmatig en transparant gerapporteerd in de zogeheten *Situation Reports*. Deze werden in de winter van 2010/11 twee maal per week en in de winter van 2011/12 wekelijks verstrekt aan o.a. de staatssecretaris van EL&I, de Beheeradviescommissie en de leden van het Stakeholderoverleg. In de winterperiode werd bovendien maandelijks een overkoepelende rapportage opgemaakt.

Het communiceren van de doelstellingen en de ethische overwegingen – met meeneming van de door ICMO-II geadviseerde speerpunten – kwam moeizamer op gang. Het communicatieplan voor het Oostvaardersplassengebied is medio april 2011 als onderdeel van het Managementplan aan de Beheeradviescommissie voorgelegd en eind april geaccordeerd. Overigens is op dit moment de enige link tussen de interne PR-commissie en de Beheeradviescommissie de manager Oostvaardersplassengebied van Staatsbosbeheer.

Conclusie: er is een interne PR-commissie ingesteld en er is een communicatieplan opgesteld. Dit heeft bijgedragen aan een consistente communicatieboodschap door Staatsbosbeheer over het Oostvaardersplassengebied.

4.12 Tellingen

ICMO-II bracht op 24 september 2010 een tussenadvies uit waarin zij adviseerde om de tellingen van de grote grazers te verbeteren en beter institutioneel in te bedden. ICMO-II adviseerde de grote grazers tweemaal per jaar, in het voorjaar en in het najaar, te tellen vanuit een helikopter.

De vergunningaanvraag voor het tellen van de grote grazers vanuit een helikopter in het voorjaar van 2011 was door Staatsbosbeheer laat ingediend. Toen de provincie Flevoland aangaf geen vergunning te willen gaan verlenen is deze aanvraag door Staatsbosbeheer ingetrokken. Voor het tellen van de grote grazers vanuit een helikopter in het najaar van 2011 oordeelde de provincie op basis van de Passende Beoordeling dat deze niet vergunningplichtig was, omdat geen significante verstoring verwacht werd. Voor het tellen van de grote grazers vanuit een helikopter in het voorjaar van 2012 heeft de provincie Flevoland de vergunningaanvraag afgewezen, omdat een verstoring van één of enkele lepelaars niet kon worden uitgesloten terwijl deze soort in het Oostvaardersplassengebied in een zogeheten 'kritische staat van instandhouding' verkeert. Deze kritische staat van instandhouding komt voort uit het feit dat het langjarig gemiddelde aantal broedparen lepelaars in het Oostvaardersplassengebied op ongeveer 100 ligt, terwijl in het Aanwijzingsbesluit Natura-2000 een streefgetal van 160 genoemd wordt. In deze periode is er zeer intensief overleg geweest tussen ELI, Staatsbosbeheer en provincie. Staatsbosbeheer heeft deze partijen gevraagd om Gedeputeerde Staten van Flevoland te bewegen hier een oplossing voor te creëren. Er is gespard met enkele BAC leden. In een ultieme poging op 7 februari 2012 is geprobeerd om in aanwezigheid van alle betrokken partijen alsnog de vergunning te laten verlenen. Dat is niet gelukt.

Staatsbosbeheer heeft geen bezwaar tegen de afwijzing van de vergunning aangetekend en heeft geen voorlopige voorziening aangevraagd. De Beheeradviescommissie betreurt dat. De inschatting van Staatsbosbeheer was dat het aantekenen van bezwaar effectief niet zou leiden tot het uitvoeren van een telling in voorjaar 2012 en dat het in de bestuurlijke verhoudingen logischer zou zijn om deze voorjaarsstelling in te brengen in het kader van het op te stellen beheerplan Natura-2000 en de lijn te volgen zoals die op 7 februari was geconstateerd. De BAC heeft Staatsbosbeheer gewaarschuwd voor het feit dat het achterwege laten van een bezwaarprocedure kan betekenen dat men toekomstige rechten op dat gebied verspeelt. De BAC vindt het tevens spijtig dat er geen echte juridische uitspraak over de voorjaarshelikoptertellingen ligt. Tot besluit heeft de BAC geadviseerd om bij afwezigheid van een goed alternatief een grondtelling vanaf vaste punten te organiseren. Dit advies is uitgevoerd op 5 en 6 april 2012.

De Beheeradviescommissie heeft desgevraagd aan staatssecretaris Bleker van EL&I geadviseerd om de barrière voor toekomstige vergunningverlening weg te nemen door het streefgetal voor de lepelaar in het Oostvaardersplassengebied bij te stellen naar het langjarig gemiddelde en door het tellen van de grote grazers in het voor- en najaar vanuit een helikopter op te nemen in het Beheerplan Natura-2000. In het licht van de gunstige staat van instandhouding van de lepelaar op landelijke schaal acht de Beheeradviescommissie deze aanpassingen niet conflicterend met de Europees vastgelegde Natura-2000 doelstellingen voor Nederland.

In de afgelopen jaren heeft Staatsbosbeheer op verschillende methoden tellingen van de grote grazers uitgevoerd. Recentelijk heeft zij een rapportage over alle uitgevoerde tellingen aan de Beheeradviescommissie voorgelegd. Daarin heeft Staatsbosbeheer overigens aangegeven dat de tellingen vrijwel allemaal niet optimaal zijn uitgevoerd, waardoor ze niet direct met elkaar vergeleken kunnen worden. Op basis van deze rapportage heeft de Beheeradviescommissie aan Staatsbosbeheer geadviseerd om in te zetten op het opnemen van tweejaarlijkse

tellingen van de grote grazers conform het advies van ICMO-II (in het voor- en najaar, vanuit een helikopter) in het Beheerplan Natura-2000. Dit vereist ook een inspanning van het ministerie van EL&I, o.a. ten aanzien van het vaststellen van een reële streefstand voor de lepelaar in het Oostvaardersplassengebied. De Beheeradviescommissie is akkoord gegaan met een *next best* methode (grondtellingen in het voor- en najaar, plus een najaarstelling vanuit een helikopter), voor de doorlooptijd die de realisatie van de voorkeursmethode nodig heeft.

Conclusie: tweemaal per jaar (in het voorjaar en in het najaar) tellen van de grote grazers m.b.v. een helikopter is niet gelukt. In afwachting van opname van deze methodiek in het Beheerplan Natura-2000 wordt voorlopig een *next best* methode toegepast.

5. Conclusies en aandachtspunten

5.1 Met betrekking tot de doelstellingen

Afgezet tegen de doelstellingen uit het ICMOII advies kunnen samengevat de volgende conclusies worden getrokken:

Doelstellingen uit het ICMO II advies	Conclusies
Een nieuwe strategie van <i>vroeg</i> reactief beheer van de grote grazers instellen	Het ICMO2-advies om een vroegreactief beheer van de grote grazers in te voeren werd voorspoedig en succesvol opgevolgd. Het werkprotocol is goed geïmplementeerd en het succes van de maatregel goed zichtbaar. Het management dient echter ervoor te zorgen dat het protocol onder alle weersomstandigheden strikt toegepast wordt en kan worden, zodat onnodig lijden van de grote grazers tot een acceptabel minimum beperkt blijft.
Een noodplan voor populatiereductie opstellen, naar model van een populatiecrash	n.v.t.
Vermijden van contraceptie van de vrouwelijke dieren	n.v.t.
Creëren van 150 Ha extra beschutting in de winterperiode door tijdelijke openstelling van (gedeelten van) Driehoek, Kotterbos en Oostvaardersbos	Er wordt op een verschillende wijze gebruik gemaakt van de opengestelde bosgebieden. In hoeverre de door de openstelling verbeterde omgevingsconditie van invloed is op de dierconditie onder slechte weeromstandigheden zal uit de verdere monitoring moeten blijken. Dit geldt ook voor de mogelijke schade aan de bosgebieden door de grote grazers. Deze gegevens zijn nu nog niet voorhanden.
Creëren van 500 Ha extra beschutting in de winterperiode door tijdelijke openstelling van een gedeelte van het Hollandse Hout	Het Hollandse Hout is nu niet opengesteld.
Creëren van extra beschutting voor paarden en runderen door het maken van 1000m beschuttingsrichels op De Stort	Er is 1200 m schuilrichel aangelegd en er zijn aanvullende maatregelen genomen. Een adequate monitoring zal moeten uitwijzen of beplanting blijvend aanslaat, of deze vorm van aanvullende beschutting door de grote grazers gebruikt wordt en of het nodig is om op andere vormen van aanvullende beschutting in te zetten.
Creëren van ontsluiting naar het Horsterwold in de vorm van een Oostvaarderswissel (later eventueel Oostvaarderswold)	De situatie rond de Oostvaarderswissel is nog onduidelijk
Vermijden van bijvoeren	n.v.t.
Een plan voor watermanagement ontwikkelen, om habitatdiversiteit en vogelbiodiversiteit in de toekomst te bevorderen	De aanpak voor de verbetering van het watermanagement is ter hand genomen.
Verbeteren van het beheer (<i>Governance</i>): <ul style="list-style-type: none"> o Instellen van een wetenschappelijke adviescommissie o Instellen van een stakeholderplatform om lange termijnbetrokkenheid van stakeholders te ontwikkelen o Instellen van een Wetenschappelijke Adviesraad ten behoeve van het coördineren en agenderen van onderzoek in de OVP 	In het verbeteren van de Governance zijn belangrijke stappen gezet.
Instellen van een interne PR-commissie met verbindingen naar het stakeholderplatform en de wetenschappelijke adviescommissie	Er is een interne PR-commissie ingesteld en er is een communicatieplan opgesteld. Dit heeft bijgedragen aan een consistente communicatie boodschap

Review van deze aanbevelingen kort na 1 april 2011 om eventuele aanpassingen aan het beheer d.m.v. afschot door te voeren en om de voortgang t.a.v. het creëren van beschutting te borgen	Uitgevoerd
Professionaliseren en beter institutioneel inbedden van de tellingen van de grote grazers	Het tweemaal per jaar tellen van de grote grazers m.b.v. een helikopter is niet gelukt. In afwachting van opname van deze methodiek in het beheerplan N2000 wordt voorlopig een <i>next best</i> methode toegepast
Jaarlijkse review door een onafhankelijke commissie	Dit is de eerste rapportage van deze jaarlijkse review
Volledige onafhankelijke review in 2015	

Hierbij wil de BAC nog de volgende opmerkingen maken:

De Beheeradviescommissie is zeer positief over de implementatie van het vroegreactief beheer *an sich*, maar spreekt haar zorg uit over het te lage succespercentage van het afschotbeleid van de grote grazers tijdens de winter van 2011/12 en adviseert nadrukkelijk de oorzaak voor deze verslechtering t.o.v. de winter 2010/11 op te sporen en te verhelpen

Vanwege het uitsluiten van het Hollandse Hout en de Oostvaarderswissel als – aanvullende – beschuttingsmogelijkheid voor de grote grazers, maakt de Beheeradviescommissie zich ernstig zorgen over de lange termijn ontwikkeling van de beschutting in en om het Oostvaardersplassengebied. Onvoldoende beschutting leidt conform de toepassing van het protocol voor vroegreactief beheer tot afschot van meer dieren. Minder beschuttingsmogelijkheden voor grote grazers leidt in tijden van schaarste tot een grotere aanspraak op hun energiereserves van deze dieren waardoor deze sneller in lichaamsconditie verslechteren. Het aspect aanpak beschutting behoeft nadere analyse en een daarop gebaseerde aanpak.

De Beheeradviescommissie maakt zich zorgen over de ontwikkelingen ten aanzien van de biodiversiteit in het Oostvaardersplassengebied. Staatsbosbeheer zal maatregelen moeten ontwikkelen en opnemen in het Managementplan, zodat de biodiversiteit zal toenemen. Dat betreft vooral maatregelen op het gebied van het waterpeilbeheer, maar ook het effect van de grote grazers op de biodiversiteit moet worden gemonitord.

De Beheeradviescommissie acht het essentieel dat het vastgestelde managementplan integraal wordt uitgevoerd. Vooral ook om natuurlijke processen optimaal te kunnen begeleiden is een continue monitoring, zoals aangegeven in het Managementplan (zie kadertekst), onmisbaar. Dat houdt in dat niet alleen monitoring moet plaatsvinden, maar dat de gegevens ook beschikbaar moeten zijn en moeten worden geanalyseerd.

Voor deze eerst jaarevaluatie concludeert de Beheeradviescommissie dat veel in gang is gezet maar dat, zoals bij verschillende onderwerpen is aangegeven, vooral de analyse en het gebruik van de gemonitorde gegevens in de managementpraktijk meer en beter moet plaatsvinden, om de nodige relatie tussen monitoring en managementdoelen te kunnen leggen.

In het **Managementplan Oostvaardersplassengebied 2011-2015** staat ten aanzien van de monitoring het volgende (pagina 11):

4.6 Monitoring ten behoeve van managementdoelen

Er zal een heldere relatie gelegd worden met de doelen van de Oostvaardersplassen en de informatie die nodig is vanuit de beheerdoelen om te kunnen sturen. Per soort en per maatregel zal een uitgewerkt monitoringsprotocol komen. Er worden drie niveaus onderscheiden in de monitoring:

- 1) Monitoring t.b.v. de beheerdoelen om in het beheer te kunnen (bij)sturen.
- 2) Monitoring t.b.v. communicatie/acceptatie van beheermaatregelen in de maatschappij.
- 3) Monitoring t.b.v. wetenschappelijk onderzoek en begrip van het ecosysteem/soorten.

Relatie monitoring en managementdoelen:

- o Conditie grote grazers: effectiviteit en aanscherping van afschotprotocol, inzicht in wisselwerking grazers, voedsel en omgevingsomstandigheden.
- o Verspreiding grote grazers door het gebied en gebruik van beschuttingsmogelijkheden: uitvoering afschotprotocol en ontwikkeling beschuttingsarealen.
- o Impact op de vegetatie (inclusief nieuwe bosgebieden): kwaliteit beschutting, aandeel winterbiotoop en ontwikkeling biodiversiteit.
- o Inplanten van de richels in de Oostvaardersplassen met stekelstruiken: optimaliseren beschuttingseffect en verhoging biodiversiteit.
- o Vogelmonitoring: handhaven van RIZA tellingen, bereiken Natura 2000 doelen.
- o Watermanagement: bereiken Natura 2000 doelen en ontwikkelen biodiversiteit.
- o Communicatie: transparantie en draagvlak voor managementdoelen verhogen.

5.2 Met betrekking tot het proces

Staatsbosbeheer heeft als zelfstandige beheerder de verantwoordelijkheid om het beheer van het Oostvaardersplassengebied vorm te geven conform de aanbevelingen van ICMO-II en de door staatssecretaris Bleker van EL&I gestelde kaders. De Beheeradviescommissie heeft als opdracht het beheer van het Oostvaardersplassengebied door Staatsbosbeheer als toetsend orgaan te overzien en daarover te adviseren. De samenwerking tussen Staatsbosbeheer en de Beheeradviescommissie verloopt goed.

Ten aanzien van de boven beschreven rolverdeling heeft de Beheeradviescommissie vooral in de eerste helft van 2011 in verschillende gevallen het initiatief voor wijzigingen in het beheer in de ruimste zin, d.w.z. inclusief de managementaanpak moeten nemen. De situatie is in de tweede helft van 2011 geleidelijk verbeterd, echter de implementatie van het managementplan is op dit moment op onderdelen nog vertraagd (zo ontbreekt bijvoorbeeld een samenhangend monitoringsplan).

De Beheeradviescommissie is onder de indruk van de inzet en werkhouding van de veldmedewerkers van Staatsbosbeheer. De uitvoering van het nieuwe beheer is zeer werkintensief en alleen uitvoerbaar omdat de veldmedewerkers capabel en gemotiveerd zijn. Ook het aanwijzen van een specifieke manager voor het Oostvaardersplassengebied heeft tot zichtbare verbeteringen geleid.

Er zijn belangrijke stappen gezet voor de realisatie van ICMO2-adviezen, maar verdere verbetering is nodig. Zo acht de Beheeradviescommissie het bijvoorbeeld van groot belang dat het hogere en kadermanagement als de beheerder zijn eigen managementplan als zodanig uitgedraagt en op de implementatie van alle onderdelen van het plan proactief inzet. Verbeterpunten liggen op dit moment nog in het strategisch management door Staatsbosbeheer en het consequent en op tijd doorvoeren van een samenhangende planning-, monitoring- en evaluatiecyclus in alle onderdelen van de bedrijfsvoering.

5.3 Overige aandachtspunten

De sterftcijfers van de winter van 2011/12 moeten op korte termijn geanalyseerd worden om het vroegreactieve beheer op zo kort mogelijk termijn weer terug te brengen boven het minimum succespercentage van 90% afschot. De Beheeradviescommissie laat daarbij in het midden of dat aanscherpingen van het protocol of aanscherpingen van de uitvoering van het protocol zal betreffen.

De Beheeradviescommissie is zich er van bewust dat er in de maatschappij ook voorstanders van andere vormen van beheer van de grote grazers in het Oostvaardersplassengebied zijn. De ICMO-II commissie heeft deze vormen van beheer nadrukkelijk meegenomen in haar beschouwingen. In Bijlage IV van dat rapport staan onder A1 t/m A4 de voor- en nadelen van de verschillende beheermethoden uitgewerkt.

Overigens constateert de Beheeradviescommissie op dit moment dat met het wegvallen van een aantal belangrijke elementen uit het ICMO-II advies, waaronder o.a. de Oostvaarderswissel en de tijdelijke openstelling van het Hollandse Hout, de grenzen van het "beheer conform ICMO-II" behoorlijk benaderd worden. Er is op dit punt behoefte aan duidelijkheid, aan betere samenwerking tussen Staatsbosbeheer en het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie en – bij definitief uitsluiten van de Oostvaarderswissel en het Hollandse Hout – aan alternatieven om het welzijn van de grote grazers en de biodiversiteit van het Oostvaardersplassengebied op peil te brengen en te houden.